

Аналітична записка
з питань порівняльного законодавства
щодо європейського досвіду правового регулювання окремих обмежень
продажу алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин для куріння*

Анотація. Досліджено питання: законодавчих заборон щодо продажу алкогольних напоїв, тютюнових виробів, трав'яних виробів та рідин для куріння через мережу Інтернет; відповідальності за продаж таких напоїв і виробів неповнолітнім; відповідальності суб'єктів поштового зв'язку за доставку неповнолітнім алкогольних напоїв, тютюнових виробів, трав'яних виробів та рідин для куріння (у дослідженні вживається узагальнююче поняття «тютюнові вироби» для позначення тютюнових виробів, трав'яних виробів та рідин для куріння).

Проаналізовано законодавство: Австрії, Німеччини, Польщі, Франції, Італії, Нідерландів, Великої Британії, Литви, Латвії, Естонії. Досліджені питання: щодо віку, до якого особа вважається неповнолітньою в європейських країнах; щодо можливості продажу алкогольних напоїв і тютюнових виробів через мережу Інтернет; щодо відповідальності за продаж алкогольних напоїв і тютюнових виробів неповнолітнім.

Вступ.

Європейський Союз (далі – ЄС) та його держави-члени забезпечують різні заходи контролю над алкоголем і тютюном через законодавчі акти, рекомендації та інформаційні кампанії.

Згідно зі статтею 15 Директиви 89/552/ЄЕС Ради з питань узгодження викладених у законодавстві положень, регулювання чи вжиття в державах-членах адміністративних заходів у сфері телевізійного мовлення, зі змінами, внесеними відповідно до Директиви Ради 97/36/ЄС(9), телевізійна реклама алкогольних напоїв повинна відповідати набору критеріїв із особливим наголосом на захист неповнолітніх. Спільна ініціатива у сфері запобігання зловживанню алкоголем висвітлена в Рекомендації Ради 2001/458/ЄС «Щодо вживання алкогольних напоїв молоддю, особливо дітьми та підлітками»¹.

До відповідних заходів контролю відноситься й ухвалена Європейським Парламентом та Радою ЄС Директива 2014/40/ЄС «Про наближення законів, правил та адміністративних положень держав-членів, що стосуються виробництва, презентації та продажу тютюну та супутніх товарів та скасування Директиви 2001/37/ЄС»². Україна зобов'язалася імплементувати її положення відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Так, заходи з імплементативної в національне законодавство Директиви 2014/40/ЄС передбачені пунктами 1389–1396 Плану

¹ Рекомендація Ради 2001/458/ЄС «Щодо вживання алкогольних напоїв молоддю, особливо дітьми та підлітками» від 5 червня 2001 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_983#Text

² Про наближення законів, правил та адміністративних положень держав-членів, що стосуються виробництва, презентації та продажу тютюну та супутніх товарів та скасування Директиви 2001/37/ЄС: Директива Європейського Парламенту і Ради 2014/40/ЄС від 3 квітня 2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_021-14#Text

заходів з виконання цієї Угоди, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1106 від 25 жовтня 2017 року. Директивою визначається, що для сприяння злагодженому функціонуванню внутрішнього ринку тютюнових виробів і супутніх продуктів, беручи за основу високий рівень охорони здоров'я, особливо серед молоді, необхідно заохочувати держави-члени запобігати продажу таких виробів дітям та підліткам шляхом ухвалення відповідних інструментів, що встановлюють вікові обмеження та забезпечують їх дотримання.

Більшість європейських країн встановили мінімальний вік 18 років для придбання алкоголю й тютюнових виробів. У деяких випадках дозволений вік для купівлі алкоголю і тютюну може бути нижчим за 18 років, це залежить від різних факторів (наприклад, від відсоткового вмісту алкоголю в напої). В Австрії, Люксембурзі, Німеччині алкогольні напої (німецькі – пиво, вино) можуть бути доступними для осіб від 16 років³.

У відповідях на запит ЕСРРД 4496 парламенти (відповіді отримано від 37 країн) здебільшого підтвердили, що в їх державах продаж алкогольних напоїв через Інтернет дозволений законом. Лише парламент Туреччини повідомив, що продаж алкогольних напоїв індивідуальним споживачам в Інтернеті прямо заборонений законом. Також на Кіпрі продаж алкоголю повинен відбуватися в ліцензованих приміщеннях за фізичної присутності покупця⁴.

Основна частина.

Австрія.

У країні заборонена реклама та спонсорство тютюнових і супутніх товарів, у тому числі електронних сигарет, рідини до них. Окрім того, із початку 2019 року заборонено продаж тютюнових виробів та пов'язаних із ними виробів неповнолітнім. Австрійські виробники електронних сигарет і супутніх товарів можуть надсилати продукцію лише іншим компаніям або продавцям. При цьому, відправлення споживачам всередині країни або відправлення споживачам з-за кордону (за кордон) заборонено⁵.

Відповідальність у виді штрафу до 7500 євро (до 15 000 євро в разі повторного порушення) настає за: незаконне розміщення тютюнових виробів або пов'язаних із ними товарів на ринку; порушення заборони на замовлення поштою; рекламу або спонсорство тютюнових виробів або пов'язаних із ними товарів; продаж тютюнових виробів або пов'язаних із ними товарів неповнолітнім до 18 років. Тютюнові вироби й супутні вироби, які є предметом адміністративного правопорушення, підлягають конфіскації та знищенню⁶.

Законодавча база для боротьби з алкоголем в Австрії представлена значною кількістю нормативно-правових актів, а не окремим законодавчим документом, як у більшості європейських країн.

³ Запит ЕСРРД 4496. 2020 рік. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/552804>

⁴ Там само.

⁵ Федеральний закон про виробництво та розміщення на ринку тютюнових виробів і супутніх товарів, а також про рекламу тютюнових виробів і супутніх товарів і захист некурців: Закон про захист тютюну та некурців – (TNRSG) StF: BGBl. № 431 /1995 URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnumme>

⁶ Там само.

Захист неповнолітніх від згубного впливу алкоголю входить до компетенції земель. Загалом, Австрія належить до меншості країн ЄС, які дозволяють вживати пиво та вино з 16 років (міцні напої – з 18 років).

Що стосується регіональних відмінностей у внутрішньому законодавстві, то в шести федеральних землях дозволено комерційний продаж алкоголю дітям і молоді, а у трьох федеральних землях відсутнє нормативно-правове регулювання споживання алкоголю неповнолітніми⁷. Слід також зазначити, що в шести федеральних землях вік дозволу на спиртні напої не застосовується, якщо відповідні особи є одруженими, військовими чи державними службовцями, оскільки такі особи вважаються повнолітніми. Разом із цим, у всіх федеральних землях заборонено продаж та вживання алкогольних напоїв неповнолітнім у громадських або публічних місцях.

Законодавством Австрії встановлено чіткі вимоги до телевізійної реклами й телеторгівлі алкогольними напоями. А саме: не повинно бути спеціального спрямування на неповнолітніх, зокрема, не повинні зображатися неповнолітні, які вживають алкоголь; не повинен демонструватися зв'язок між покращенням фізичної працездатності або керуванням транспортними засобами та вживанням алкоголю; не повинне створюватися враження, що вживання алкоголю сприяє соціальному чи сексуальному успіху; не повинно пропагуватися, що алкоголь має терапевтичний, стимулюючий, заспокійливий ефект. Також забороняється заохочувати нестриманість у вживанні алкогольних напоїв або негативно оцінювати утримання чи помірність у вживанні алкоголю⁸. Існує повна заборона на рекламу алкоголю у школах⁹.

Відповідальність: порушення заборони на вживання міцних алкогольних напоїв карається штрафом, розмір якого в різних федеральних землях коливається від 200 до 500 євро; продаж (доставка) алкоголю особі, яка не має права на покупку за віком, карається адміністративним штрафом від 180 до 3600 євро; продаж (подача) алкоголю п'яним особам, які своєю поведінкою чи станом порушують правопорядок, карається адміністративним штрафом до 2180 євро.

Німеччина.

Правові норми щодо купівлі алкоголю, тютюнових виробів містяться в Законі про ліцензування (Gaststättengesetz, GastG)¹⁰, Законі про тютюнові вироби (Tabakproduktegesetz, TabPG)¹¹ та Законі про захист молоді (Jugendenschutzgesetz, JuSchG)¹². Останній регулює продаж, розповсюдження та споживання тютюну,

⁷ Огляд розвитку та поточного стану законів і політики щодо алкоголю Австрії. Handbuch Alkohol – Österreich. Band 2: Gesetzliche Grundlagen 2023. URL: <https://www.sozialministerium.at/Themen/Gesundheit/Drogen-und-Sucht/Alkohol/Handbuch-Alkohol-Oesterreich.html>

⁸ Там само.

⁹ Закон про шкільне навчання. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/NormDokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009600&Paragraf=56>

¹⁰ Gaststättengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 20. November 1998. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gastg/>

¹¹ Bundesgesetz über Tabakprodukte und elektronische Zigaretten (Tabakproduktegesetz, TabPG). vom 04.04.2016 (BGBl. I S. 569), zuletzt geändert durch Art. 3 des Gesetzes vom 19.11.2020 (BGBl. I S. 2456). URL: https://www.fedlex.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/dl/proj/6017/91/cons_1/doc_2/de/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-dl-proj-6017-91-cons_1-doc_2-de-pdf-a.pdf

¹² Jugendenschutzgesetz vom 23. Juli 2002. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/juschg/BJNR273000002.html>

електронних сигарет, електронних кальянів та алкогольних напоїв, а також розповсюдження фільмів та комп'ютерних ігор.

Згідно із приписами § 9 JuSchG: (1) у ресторанах, у місцях продажу або в інших публічних місцях: 1) забороняється пропонувати дітям і підліткам віком до 16 років або споживати їм у незначних кількостях пиво, вино, виноподібні напої або ігристе вино чи суміші пива, вина, виноподібних напоїв або ігристого вина з безалкогольними напоями; 2) забороняється пропонувати дітям і підліткам віком до 18 років або споживати їм у незначних кількостях інші міцні алкогольні напої або продукти харчування, які містять алкогольні напої. Абзац 1) (1) не застосовується у випадку, якщо молодих людей супроводжує особа, яка виконує батьківські обов'язки. 3) Алкогольні напої не можна продавати в автоматах у громадських місцях. Це положення не застосовується, якщо торгові автомати встановлені в місцях, недоступних для дітей та молоді, або встановлені у приміщеннях, що використовуються в комерційних цілях, і технічні пристрої або постійний нагляд гарантують, що діти та молодь не можуть отримати доступ до алкогольних напоїв.

Відповідно до § 10 JuSchG дітям (= особам віком до 14 років) та молоді (= особам віком від 14 до 18 років) забороняється пропонувати або давати такі вироби: тютюнові вироби (наприклад, звичайні сигарети та сигари); інші вироби, що містять нікотин, і їх контейнери (наприклад, рідини, що містять нікотин, у відповідних картриджах або баках); вироби, що не містять нікотину (наприклад, електронні сигарети та електронні кальяни як одноразові вироби, аксесуари для електронних сигарет та ін.).

Закон (№ WD 10-3000-030/21) від 18 червня 2021 року встановлює «Заборону реклами алкогольних напоїв і тютюнових виробів» («Werbeverbote für alkoholische Getränke und Tabakwaren»)¹³ з метою захисту здоров'я, зокрема молоді. Прийняттям цього закону Бундестаг запровадив законодавче обмеження та привів національне законодавство щодо заборони реклами алкогольних напоїв і тютюнових виробів у відповідність до єдиних вимог для всіх країн ЄС. У пункті 2 Закону окремо наголошено, що реклама таких продуктів повинна відповідати, зокрема, певним стандартам для захисту, особливо неповнолітніх. Встановлюється заборона реклами тютюнових виробів на основі закону Tabakerzeugnisgesetz (TabakerzG)¹⁴, в якому, зокрема, забороненою рекламою визначається: «будь-який тип комерційної комунікації з метою або із прямим чи опосередкованим ефектом сприяння продажу продукту».

У Німеччині дозволяється продаж алкогольних напоїв і тютюнових виробів через Інтернет. При цьому, на додаток до загальних правил, що застосовуються до торгівлі поштою в Інтернеті, необхідно дотримуватися спеціальних вимог, щоб гарантувати, що такий продаж відповідає законодавству. Ці вимоги містяться в Постанові про зазначення цін (Preisangabenverordnung,

¹³ Заборона реклами алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Закон Німеччини. URL: <https://www.bundestag.de/resource/blob/855870/052e2d0fcd93737b8124fef1d7c7aa6/WD-10-030-21-pdf-data.pdf>

¹⁴ Tabakerzeugnisgesetz (TabakerzG) vom 04.04.2016 (BGBl. I S. 569), zuletzt geändert durch Art. 3 des Gesetzes vom 19.11.2020 (BGBl. I S. 2456). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/tabakerzg/BJNR056910016.html>

PAngV)¹⁵ та Постанові про маркування харчових продуктів (Lebensmittel-Kennzeichnungsverordnung, LMKV)¹⁶. Положення Постанови про зазначення цін передбачають, що роздрібний продавець повинен вказувати як остаточну, так і базову ціни в безпосередній близькості до своєї пропозиції. Крім того, повинні бути вказані всі понесені витрати на транспортування й доставку. Алкогольні товари також повинні мати етикетку з інформацією про фактичний вміст алкоголю та термін придатності. Крім того, мають бути викладені загальні положення щодо дійсності декларацій про наміри осіб, які не мають дієздатності або мають її в обмеженому обсязі, а також положення про право на відмову від товару при дистанційній торгівлі¹⁷.

Окрім того, під час продажу алкоголю й тютюну через Інтернет дотримується правило «подвійної перевірки: магазин і доставка».

Спеціальним Законом про молодь Інтернет-торгівля саме для неповнолітніх не регулюється. У 2019 році Земельний суд Бохума (рішення Земельного суду Бохума від 23 січня 2019 року № 13 O 1/19) детально розглянув питання захисту молоді під час продажу алкогольних напоїв в Інтернеті, заборонивши онлайн-торговцю «рекламувати та/або організовувати рекламу, та/або пропонувати до продажу, та/або організовувати пропозицію до продажу, та/або продавати та/або організовувати продаж алкогольних напоїв на території Федеративної Республіки Німеччина з метою торгівлі поштою, якщо до їх відправлення не буде надійно забезпечено, щоб споживач пива, вина, виноподібних напоїв, ігристого вина або сумішей пива, вина, виноподібних напоїв або ігристого вина, які містять безалкогольні напої, досяг 16-річного віку, а споживач інших алкогольних напоїв – повноліття, і щоб алкогольні напої доставлялися у спосіб, який зазвичай забезпечує особисте вручення таких продуктів повнолітньому споживачеві, якому вони адресовані»¹⁸.

Нині, якщо онлайн-продавець пропонує продукти, згадані в захисті неповнолітніх, він повинен провести відповідну процедуру перевірки віку. Існують технічні засоби для онлайн-торгівлі, такі як перевірені адресні дані (наприклад, Schufa-Q-Bit-Check), які доступні або повинні бути запрограмовані продавцем як дилером. Вони інтегровані у процес замовлення. Перевірка віку за допомогою так званої перевірки посвідчення особи (коли клієнт надсилає продавцю копію / скан свого посвідчення особи або вводить певні контрольні цифри свого посвідчення особи) є недостатньою, оскільки ця процедура вразлива для маніпуляцій. Відправляючи тютюнові вироби, електронні сигарети та електронні кальяни, алкоголь, продавець також повинен переконатися, що ці товари доставляються лише особам, які попередньо підтвердили, що досягли необхідного мінімального віку. Таким чином, доставка може бути здійснена лише особі, яка замовила замовлення (так званий «контроль обличчям до обличчя»). Його не можна передати іншій особі (навіть повнолітній).

¹⁵ URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/pangv/BJNR105800985.html>

¹⁶ URL: <https://www.buzer.de/gesetz/3722/index.htm>

¹⁷ The purchaser of alcoholic beverages is entitled to the right of withdrawal as these are generally not «perishable goods». URL: <https://www.protectedshops.de/infothek/whitepaper/alkoholversand-im-online-handel>

¹⁸ URL: <https://openjur.de/u/2141099.html>

Переконалися у цьому можна, вибравши спеціальні способи доставки, для яких здійснюється перевірка віку. Наприклад, можна скористатися перевіркою особи та віку DHL або «особисто рекомендованим листом».

Отже, інтернет-продавці алкогольних напоїв і тютюнових виробів повинні забезпечити перевірки віку шляхом запровадження належних та ефективних процедур, щоб алкогольні напої і тютюнові вироби постачалися виключно особам, які досягли встановленого мінімального віку. За жодних обставин перевірку віку під час замовлення не може замінити перевірка в контексті доставки, тому що тоді «доставка», передбачена § 9 абз.1 JuSchG, не може бути перевірена. Комісія із захисту молоді в засобах масової інформації (КІМ), яка є наглядовим органом, відповідальним за питання захисту молоді в Інтернеті, склала позитивний список систем перевірки віку в онлайн-магазині, які вона визнала достатніми.

Порушення Закону про захист молоді може тягнути за собою значні штрафні санкції (включаючи штрафи до 50 000 євро; див. статтю 28 (5) Закону про захист молоді та позбавлення ліцензії відповідно до законодавства про конкуренцію (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, UWG).

Польща.

Відповідно до Закону Польської Республіки «Про виховання в душі тверезості та протидію алкоголізму»¹⁹ мета протидії алкоголізму досягається, серед іншого, шляхом обмеження доступності алкоголю. Зокрема:

- заборонаю продажу алкоголю неповнолітнім;
- заборонаю реклами алкоголю, за винятком пива, яка дозволяється, але лише за умови дотримання певних вимог (наприклад, вона не може бути спрямована на неповнолітніх або не може натякати на те, що алкоголь надає певні медичні або терапевтичні переваги);
- торгівлею алкоголем, дозволеною лише за наявності відповідного дозволу, виданого радою гміни, і лише в місцях, чітко визначених у цьому дозволі;
- ради гмін своїм рішенням визначають кількість дозволів, що видаються, а також правила, що регулюють розташування точок продажу алкоголю, наприклад, їхню близькість до навчальних закладів.

Закон передбачає вичерпний перелік місць, де можна купити алкоголь. Продаж алкоголю будь-якими іншими способами, у тому числі через Інтернет, тривалий час вважався незаконним. При цьому, існують інтернет-магазини, які пропонують доставку алкогольної продукції покупцям за допомогою кур'єрської служби. Така діяльність інтернет-магазинів піддавалась оскарженню. І Вищий адміністративний суд (II GSK 2034/18) ухвалив остаточне рішення, згідно з яким у випадках, коли інтернет-магазин має стаціонарну точку і відповідні ліцензії, він вправі робити кур'єрські доставки алкогольних напоїв. Якщо ж інтернет-магазин працює лише онлайн, він не вправі продавати алкоголь.

---

¹⁹ USTAWA o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. z dnia 26 października 1982 r. Dz. U. 1982 Nr 35 poz. 230. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820350230/U/D19820230Lj.pdf>

Аналогічні правила стосуються тютюнових виробів, продаж яких регулюється Законом «Про захист здоров'я від наслідків вживання тютюну та тютюнових виробів»²⁰. Відповідно до статті 6 Закону заборонено продавати тютюнові вироби особам, які не досягли 18 років.

Продаж алкоголю неповнолітньому вважається доведенням останнього до стану сп'яніння і відповідно до статті 208 Кримінального кодексу²¹ карається штрафом, обмеженням волі або позбавленням волі на строк до 2 років. Продавець, а також власник магазину, які порушують правила, можуть бути позбавлені дозволу (ліцензії) на продаж або розповсюдження алкогольних напоїв. Продаж тютюнових виробів – проступок, який передбачає відповідальність у виді штрафу (від 1000 до 2000 злотих).

Франція.

Чинне законодавство Французької Республіки, що регулює обіг алкогольних напоїв, тютюнових виробів, складається з низки документів (законів, декретів, постанов, розпоряджень), більшість із яких були кодифіковані в Кодексі охорони здоров'я²².

Продаж алкоголю в мережі Інтернет не заборонений (у випадку, якщо за своїм характером, презентацією чи призначенням ресурс не призначений, у першу чергу, для молоді, а також не належить спортивним асоціаціям, товариствам та федераціям, професійним спортивним лігам, та реклама не є нав'язливою) регулюється на загальних підставах (стаття L 3323-2 Кодексу охорони здоров'я Франції)²³.

Продаж алкоголю в Інтернеті дозволений за умови застосування таких заходів:

- сайтам заборонено продавати алкогольні напої неповнолітнім. Інтернет-магазини, що працюють у цьому секторі, повинні чітко вказати цю заборону на своєму сайті;
- на головній сторінці сайту повинні бути помітні написи «Зловживання алкоголем небезпечно для вашого здоров'я» та «Пийте в міру»;
- підбурювання до вживання алкоголю заборонено. Оператори цих сайтів не повинні представляти алкогольні напої, наприклад, як інструмент для товариського або соціального спілкування. Вони повинні залишатися об'єктивними у представленні своєї продукції.

Порушення закону в частині реклами алкогольних напоїв караються штрафом у розмірі 75 000 євро. Максимальний розмір штрафу може бути збільшений до 50 % від суми, витраченої на незаконну операцію. У разі повторного правопорушення фізичні особи, визнані винними у вчиненні цього правопорушення, можуть отримати додаткове покарання у вигляді заборони на строк п'ять років продажу алкогольних напоїв, які стали предметом порушення (стаття L 3351-4 Кодексу охорони здоров'я Франції). У випадку, якщо в мережі

²⁰ USTAWA o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. z dnia 9 listopada 1995 r. Dz.U.2023.700 t.j. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/>

²¹ Kodeks karny. z dnia 6 czerwca 1997 r. Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/>

²² Запит ЕСРД 4496. 2020 рік. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/552804>

²³ Кодекс охорони здоров'я Франції. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000034110404

Інтернет здійснюється продаж виробником або імпортером алкогольних напоїв у Франції або на території, підпорядкованій французькій владі, без подання декларації – це карається штрафом у розмірі 6000 євро (стаття L 3351-1 Кодексу охорони здоров'я Франції). Роздрібний продаж або реклама караються штрафом у розмірі 3750 євро (стаття L 3351-2 Кодексу охорони здоров'я Франції). Також може бути здійснена конфіскація забороненої продукції.

Безкоштовна пропозиція або продаж виробником у мережі Інтернет анетолу або есенцій, які можуть використовуватися у виробництві алкогольних напоїв, карається штрафом у розмірі 3750 євро (стаття L 3351-2 Кодексу охорони здоров'я Франції).

Продаж тютюнових виробів у мережі Інтернет дозволений у разі, якщо він здійснюється професійними організаціями виробників і дистриб'юторів тютюнових виробів або спеціалізованими професійними виданнями, перелік яких складається указом, підписаним міністрами, відповідальними за охорону здоров'я (стаття L 3512-4 Кодексу охорони здоров'я Франції). Також дозволений продаж відповідної продукції особами, які проживають у країні, що не входить до Європейського Союзу чи Європейської економічної зони, якщо ці онлайн-комунікаційні послуги в основному не призначені для ринку Європейської спільноти (стаття L 3512-4 Кодексу охорони здоров'я Франції). Порухення вимог цієї статті карається штрафом у розмірі 100 000 євро із можливістю призначення додаткового покарання у вигляді конфіскації речі, яка була використана або призначена для вчинення злочину, або речі, яка підлягала продажу. Повторне правопорушення карається штрафом у розмірі 200 000 євро. Окрім того, суд може заборонити на строк до п'яти років продаж продукції, яка була предметом незаконної операції (стаття L3515-3 Кодексу охорони здоров'я Франції). Продаж рідин для куріння через мережу Інтернет регулюється аналогічним чином (стаття L 3512-4 Кодексу охорони здоров'я Франції).

Оператори веб-сайтів, що продають алкогольні напої та тютюнові вироби в Інтернеті, зобов'язані пройти спеціальне навчання в організаціях, затверджених Міністерством внутрішніх справ. Після завершення навчання оператор сайту може отримати 10-річну ліцензію на експлуатацію 3-ї або 4-ї категорії (вино, пиво, сидр, ром та ін.).

Продаж алкогольних напоїв неповнолітнім карається штрафом у розмірі 7500 євро. Безкоштовна пропозиція цих напоїв неповнолітнім у питних закладах і в усіх магазинах чи громадських місцях або пропозиція неповнолітнім безоплатно чи за плату будь-яких предметів, що прямо заохочують до надмірного вживання алкоголю, зумовлюють застосування аналогічної санкції (стаття L 3353-3 Кодексу охорони здоров'я Франції). До юридичних осіб може бути застосована конфіскація майна, заборона здійснення продажу тощо (стаття 131-39 Кримінального кодексу Франції)²⁴. Пряме провокування неповнолітнього до вживання алкоголю карається позбавленням волі строком до двох років і штрафом у розмірі 45 000 євро. Пряме провокування неповнолітнього до

---

²⁴ Кримінальний кодекс Франції. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000029236660

надмірного вживання алкоголю карається позбавленням волі на один рік і штрафом у розмірі 15 000 євро (стаття 227-19 Кримінального кодексу Франції).

Продаж тютюнових виробів, трав'яних виробів та рідин для куріння неповнолітнім карається штрафом у розмірі 750 євро (статті R. 3515-5, R. 3515-6 Постанови щодо виробництва, представлення, продажу та використання тютюнових виробів, вейпінгу та продуктів куріння на травах, крім тютюну № 2016-1117 від 11 серпня 2016 року)²⁵.

У Франції не передбачена відповідальність поштового оператора за доставку неповнолітнім алкогольних напоїв, тютюнових виробів. Натомість, вставляння в поштове відправлення матеріалів або предметів, заборонених Всесвітньою поштовою конвенцією (у нашому випадку – предметів, вільний обіг яких обмежений), карається штрафом у розмірі 15 000 євро (статті L 29 Кодексу пошти та електронного зв'язку)²⁶. Практика поштових операторів демонструє сталу тенденцію того, що доставка в кемпінги, готелі та поштові скриньки не здійснюється із застосуванням повної ідентифікації особи отримувача²⁷.

Італія.

В Італії рамкове регулювання продажу алкоголю, передбачене Законом 125/2001, було змінено у 2012 році (Закон № 189/2012) та запроваджено заборону на продаж алкогольних напоїв неповнолітнім віком до 18 років²⁸. Передбачено додаткове зобов'язання вивіщувати повідомлення про заборону під час продажу та просити покупця пред'явити документ, що посвідчує особу, за винятком випадків, коли вік покупця є очевидним. Заборона встановлена також у Кримінальному кодексі Італії (стаття 689 зі змінами, внесеними Законом № 189/2012) щодо продажу алкоголю через автоматичні дозатори, якщо тільки вони не можуть опрацьовувати персональні дані користувача за допомогою систем оптичного зчитування документів або персоналу, відповідального за перевірку персональних даних. Кримінальний кодекс Італії передбачає заборону оператору продавати алкогольні напої неповнолітнім віком до 16 років, а також особам, які мають психічні захворювання, що карається позбавленням волі на строк до одного року та призупиненням дії ліцензії на здійснення підприємницької діяльності. Розповсюдження алкоголю вважається порушенням адміністративного характеру, тому розповсюдження алкоголю у віці від 16 до 18 років карається грошовим штрафом у розмірі від 250 до 1000 євро. У випадку рецидиву передбачено призупинення дії комерційної ліцензії на 3 місяці та штраф у розмірі від 500 до 2000 євро.

В Італії є законним продавати алкогольні напої в Інтернеті (онлайн) індивідуальним споживачам відповідно до правил, встановлених Регламентом

²⁵ Постанова щодо виробництва, представлення, продажу та використання тютюнових виробів, вейпінгу та продуктів куріння на травах, крім тютюну № 2016-1117 від 11 серпня 2016 року. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/article_jo/JORFARTI000033027714

²⁶ Кодекс пошти та електронного зв'язку. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070987/LEGISCTA000006136645/2022-04-05/?anchor=LEGIARTI000006465386

²⁷ URL: <https://www.granitbleu.com/content/1-expeditions-retours> <https://moriko.co/pages/conditions-generales-de-ventes> <https://easy-mobilier.com/conditions-generales-de-vente/>

²⁸ Запит ЕСРД 4496. 2020 рік. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/552804>

ЄС 1169/2011, його стаття 2 регулює продаж, здійснений за допомогою «технологій дистанційного зв'язку». Стаття 14 Регламенту закріплює такі інформаційні вимоги до фасованих харчових продуктів, що пропонуються для продажу за допомогою дистанційних методів комунікації: обов'язкова інформація про харчові продукти, доступна до укладення договору купівлі-продажу без додаткових витрат з боку споживача. Для напоїв, що містять понад 1,2 % об'ємних одиниць алкоголю, обов'язкова інформація повинна містити міцність алкоголю в об'ємних одиницях. При дистанційній торгівлі мовою звернення має бути мова країни, до якої поставляється продукція. Продавець повинен попросити покупця пред'явити документ, що посвідчує особу, щоб переконатися, що особа, яка отримує товар, досягла повноліття. Але при цьому не існує механізмів, які могли б гарантувати, що неповнолітні не мають опосередкованого доступу до алкогольної продукції.

Продаж тютюнових виробів у мережі Інтернет здійснюється на загальних підставах, за винятком транскордонного дистанційного продажу тютюнової продукції, який є забороненим (стаття 19 Транспозиції Директиви 2014/40/ЄС про наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів, що стосуються виробництва, презентації та продажу тютюнових виробів і супутніх товарів від 12 січня 2016 р. № 6)²⁹.

Інтернет-продаж рідин для електронних сигарет дозволений за умови контролю, який не дозволяє неповнолітнім купувати їх. Транскордонний дистанційний продаж рідин для електронних сигарет заборонено споживачам, але дозволено офіційним дистриб'юторам³⁰.

Продаж тютюнових виробів, трав'яних виробів та рідин для куріння неповнолітнім карається штрафом від 500 до 3000 євро та призупиненням на п'ятнадцять днів дії ліцензії на здійснення спеціальної діяльності. Якщо правопорушення вчинено більше одного разу, буде застосовано штраф від 1000 до 8000 євро та анулювання ліцензії на провадження господарської діяльності (пункт 6 Акта про імплементацію Директиви 2014/40/ЄС щодо наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів, що стосуються виробництва, презентації та продажу тютюнових виробів і супутніх товарів, а також скасування дії Директиви 2001/37/ЄС (GURI №. 13 від 18 січня 2016 р))³¹.

В Італії поштовий оператор несе відповідальність за несанкціоноване пересилання забороненої продукції лише в разі, якщо відправник підпорядкований оператору. Тоді оператор або перевізник зобов'язаний сплатити суму, що дорівнює розміру штрафу, накладеного на винувату особу. Це

²⁹ Транспозиція Директиви 2014/40/ЄС про наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів, що стосуються виробництва, презентації та продажу тютюнових виробів і супутніх товарів від 12 січня 2016 р. № 6. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2016-01-12;6>

³⁰ URL: [https://www.tabaccoendgame.it/regolamentazione-sigarette-elettroniche/#:~:text=I%20liquidi%](https://www.tabaccoendgame.it/regolamentazione-sigarette-elettroniche/#:~:text=I%20liquidi%20)

³¹ Акт про імплементацію Директиви 2014/40/ЄС щодо наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів, що стосуються виробництва, презентації та продажу тютюнових виробів і супутніх товарів, а також скасування дії Директиви 2001/37/ЄС (GURI №. 13 від 18 січня 2016 р.). URL: <https://www.eius.it/giurisprudenza/2022/096>

положення не застосовується до державних суб'єктів (стаття 51 Законодавчого декрету від 26 жовтня 1995 р. № 504³²).

Нідерланди.

Правила щодо продажу та вживання алкоголю містяться в різних законодавчих актах. Найважливішим із них є Drank-en Nogecawet (Закон про алкоголь, 2021 року). У законі йдеться про те, що продаж алкоголю молодим людям, які не досягли 18 років, забороняється і карається законом. Безалкогольні напої та напої з максимальним вмістом алкоголю 0,5 % можуть бути продані неповнолітнім. У новому законі закріплено, що онлайн-магазинам заборонено продавати алкоголь і тютюн неповнолітнім, клієнти повинні вказувати свій вік в Інтернеті, а одержувач повинен підтвердити, що йому або їй виповнилося 18 років під час доставки³³.

Питання продажу тютюнових виробів регулюється Законом про тютюн і курильні вироби (Tabaks- en rookwarenwet)³⁴. У 2016 році віковий ценз на покупку тютюнових виробів зріс із 16 до 18 років.

Продавець зобов'язаний перевіряти вік особи, якій продається алкоголь, тютюнові вироби, якщо за зовнішніми ознаками є сумніви щодо віку. Якщо посвідчення особи не можна легко розпізнати як фальшиве без подальшого розслідування, то продавець алкоголю не нестиме відповідальності за те, що прийняв його. Але якщо посвідчення явно підроблене (наприклад, копія з іншою фотографією, наклеєною поверх оригіналу), то продавець може бути притягнутий до відповідальності та оштрафований. У будь-якому випадку, молода людина, яка використовує підроблене посвідчення, завжди несе кримінальну відповідальність за шахрайство з особистими даними.

Супермаркети, паби та ресторани, викриті у продажу алкогольних напоїв, тютюнових виробів особам молодше 18 років, можуть бути оштрафовані на 1360 євро. У цілому, використовується розгалужена система штрафів: від 1360 до 9000 євро. Якщо супермаркет тричі протягом року продавав алкоголь, тютюн молодим людям без перевірки їхнього віку, мер може припинити його діяльність на строк до 12 тижнів.

Продаж алкогольних напоїв через мережу Інтернет у Нідерландах дозволено за рішенням відповідного муніципалітету. На продаж слабоалкогольних напоїв ліцензія не потрібна. Онлайн продаж міг здійснюватися і відносно тютюнових виробів. Проте, з 1 липня 2023 р. набув чинності Указ³⁵, яким забороняється внутрішній дистанційний продаж тютюнових виробів та супутніх товарів.

Законодавчими змінами у 2021 році встановлено, що Інтернет-магазини алкоголю, тютюну повинні перевіряти під час замовлення, чи є покупець старше

³² Законодавчий декрет від 26 жовтня 1995 р. № 504. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:1995-10-26;504>

³³ Wat houdt de nieuwe alcoholregelgeving per 1 juli 2021 in? URL: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-f28e73535f35ff18cc4cbf89ce87465184fafb82/pdf>

³⁴ Tabaks- en rookwarenwet. 20.05.2016. IB02-SPEC 31. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0004302/2023-04-19>

³⁵ Besluit van 20 april 2023, houdende de wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit in verband met het verbieden van de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten op afstand. Staatsblad 2023, 141. URL: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2023-141.html>

18 років. Для цього має використовуватися так звана система перевірки віку, відповідальність за яку несе продавець. Замовлення алкогольних напоїв телефоном не дозволяється, оскільки перевірка віку в такий спосіб неможлива. Крім того, продавець несе юридичну відповідальність за дотримання вікового цензу на момент доставки. Продавець і служба доставки повинні укласти угоду про це. Поштові служби відіграють важливу роль у перевірці віку біля дверей. Наприклад, перевізники PostNL, DHL і Budbee пропонують можливість додати до відправлення перевірку віку 18+, щоб гарантувати дотримання законодавства й убезпечити притягнення інтернет-магазину до відповідальності. Якщо одержувач не хоче чи не може ідентифікуватися або виявляється неповнолітнім, посилка не буде доставлена. За перевірку віку стягується додаткова плата, яка залежить від перевізника.

За дотримання нових правил «дистанційного продажу» відповідає Нідерландське управління з безпеки харчових продуктів і споживчих товарів (NVWA), уповноважені особи якого можуть використовувати молодих покупців-тестувальників під час своїх правозастосовних дій.

Велика Британія.

Закон про ліцензування 2003 року (зі змінами) регулює продаж і постачання алкоголю в Англії та Уельсі. Окремі закони діють у Північній Ірландії і Шотландії. До спеціального законодавства належить Закон про дітей і молодь (захист від тютюну)³⁶.

В Англії, Уельсі та Шотландії повноваження продавати алкоголь поділяються на дві частини – ліцензію на приміщення, яка визначає час і умови, за яких можна продавати алкоголь, і особисту ліцензію, яка дозволяє окремим особам продавати алкоголь або дозволяти його продаж іншим особам.

Британське законодавство забороняє продаж алкоголю і тютюнових виробів (у широкому розумінні) неповнолітнім до 18 років. Молоді люди віком від 16 до 17 років у супроводі дорослого можуть вживати (але не купувати) пиво, вино чи сидр під час їжі в ліцензованих закладах (за винятком Північної Ірландії).

Продаж алкоголю онлайн дозволений. Наразі невідомо про будь-які обмеження щодо міцності алкогольних напоїв, що продаються. Власники ліцензій повинні дотримуватися вимог щодо перевірки віку відповідно до Закону 2003 року. Настанови Міністерства внутрішніх справ (квітень 2018 року) також містять інформацію із цих питань – див. пункти 3.8–10 (про мобільну, дистанційну, інтернет-торгівлю та інші способи доставки) та пункт 10.50 (про перевірку віку та дистанційну торгівлю)³⁷. Перевірка віку може здійснюватися за допомогою OneID. Загалом, у Великій Британії існує національна схема стандартів підтвердження віку особи «PASS 1296: Перевірка віку онлайн. Надання та використання онлайн-сервісів перевірки віку» (The National Proof of Age Standards Scheme, PASS³⁸). Також Міністерством внутрішніх справ

³⁶ Children and Young Persons (Protection from Tobacco) Act 1991. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1991/23/contents>

³⁷ Запит ECPRD 4496. 2020 рік. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/552804>

³⁸ The National Proof of Age Standards Scheme. URL: <https://www.pass-scheme.org.uk/>

розроблено Інструкцію щодо фальшивих ідентифікаційних номерів. Перевірки віку можуть здійснюватися з використанням реєстру виборців та/або кредитних довідкових агентств. Продукти з віковими обмеженнями не доставляються до камер самообслуговування. Компанії досить часто використовують платформи замовлення та доставки, які мають власні способи перевірки віку. У будь-якому випадку відповідальність за онлайн продаж алкоголю та тютюнових виробів покладається на продавця, який повинен гарантувати продаж повнолітнім особам.

Продаж тютюнових виробів у мережі Інтернет не заборонений та регулюється на загальних підставах, проте наявні певні обмеження щодо реклами тютюнових виробів. Так, законодавство Великої Британії забороняє рекламу через Інтернет тютюнових виробів, спрямовану на британський ринок (стаття 7а Акта про охорону громадського здоров'я)³⁹. Водночас, дозволена реклама тютюнових виробів в Інтернеті, якщо її публікує особа, яка не веде бізнес у Сполученому Королівстві та основним ринком для якої не є Сполучене Королівство (стаття 2 Закону про рекламу тютюнових виробів)⁴⁰. Також не є порушенням розміщення реклами тютюнових виробів у контексті реклами бізнесу, пов'язаного із цією продукцією, або реклама тютюнових виробів, яка доступна лише для повнолітніх осіб (стаття 7b Акта про охорону громадського здоров'я)⁴¹.

Щодо продажу рідин для куріння та електронних сигарет через мережу Інтернет, наразі у Великій Британії триває процес законотворчого врегулювання цього питання⁴².

Штраф за продаж алкоголю неповнолітньому – 5000 фунтів стерлінгів, за продаж тютюнових виробів – 2500 фунтів стерлінгів. Вчинене правопорушення носить кримінально-правовий характер. Відповідальність за дотримання закону та наявність систем, які захищатимуть проти звинувачень у продажу алкоголю, тютюну особам, які не досягли мінімального встановленого законодавством віку, покладається на власника ліцензії на користування приміщенням або власника ліцензії на дистанційний продаж алкоголю, тютюну. Повідомлення про штраф за порушення порядку може видати офіцер поліції, поліцейський офіцер громадської підтримки або «уповноважена особа». Також відповідальний орган – поліція чи служба торгових стандартів – може звернутися до органу ліцензування з вимогою переглянути ліцензію на продаж алко- тютюно-продукції, яка може бути призупинена від 48 годин до 336 годин; суд вправі призупинити дію ліцензії на продаж алкогольних напоїв на строк до трьох місяців, а за систематичні порушення – анулювати її.

Литва.

³⁹ Акт про охорону громадського здоров'я. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2009/21>

⁴⁰ Закон про рекламу тютюнових виробів. URL: <https://assets.tobaccocontrollaws.org/uploads/legislation/England/England-TAPA-national.pdf>

⁴¹ Акт про охорону громадського здоров'я. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2009/21>

⁴² Аналітичний матеріал «Заборона розміщення тютюнових виробів у магазинах». URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN05537/SN05537.pdf>

⁴² Закон про дітей і молодь. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/23-24/12?timeline=false>

Відповідно до статті 21 Закону про контроль за обігом алкоголю⁴³ в Литві заборонено продаж алкогольних напоїв: у закладах охорони здоров'я, освіти, спорту та на їх території, біля молитовних будинків (на відстані, визначеній муніципалітетами спільно з релігійними громадами); на ринках товарів, призначених для дітей та підлітків; на спортивно-масових, культурних, релігійних, святкових заходах, мітингах, демонстраціях (крім алкогольних напоїв, об'ємна концентрація етилового спирту в яких не перевищує 12 відсотків); з автоматів; на узбіччях доріг міжнародного та республіканського значення, за винятком стаціонарних закладів громадського харчування, розташованих на відстані від них, установлених нормативними документами Литовської Республіки; у торгових підприємствах, розташованих на АЗС та поблизу них; для осіб молодше 18 років.

За порушення правил продажу алкогольних напоїв керівники відділків поліції мають право припиняти продаж алкогольних напоїв на строк до 24 годин. Органи міської виконавчої влади мають право обмежувати або забороняти продаж алкогольних напоїв у дні державних і релігійних свят та масових заходів.

Вживання алкогольних напоїв заборонено: у всіх закладах освіти, охорони здоров'я, військової та воєнізованої служби, поліції та на їх території; в установах державної влади та управління, за винятком офіційних прийомів; у всіх видах громадського транспорту, крім поїздів далекого прямування, суден, де є окремо обладнані заклади громадського харчування, а також літаків, що здійснюють рейси за межі Литовської Республіки. Виконавчі органи міської ради мають право визначати громадські місця, в яких заборонено розпивання алкогольних напоїв або їх груп (стаття 25 Закону).

У Литві заборонена реклама алкогольних напоїв на національних радіо- та телевізійних програмах, у друкованих виданнях; заборонено використання для реклами алкоголю спеціалізованих рекламних видань, надрукованих в іноземних державах, ввезених до Литовської Республіки та реалізованих там; заборонена реклама із використанням поштових листівок, конвертів, марок, а також інших засобів передачі звукової чи візуальної інформації, у тому числі непряма реклама алкогольних напоїв. Критерії визнання рекламою алкоголю змісту, подання та способів передачі звукової чи візуальної інформації, а також порядок контролю за заборонаю реклами алкоголю визначає Уряд (стаття 30 Закону).

Продаж алкоголю в Інтернеті прямо не заборонено, тому окремі продавці надають можливість замовляти алкогольні напої на своїх вебсайтах. При цьому, загальні вимоги та обмеження, які відповідно до Закону застосовуються до продажу алкоголю, поширюються і на продаж алкогольних напоїв через Інтернет. Це означає, наприклад, що суб'єкти господарювання, які надають можливість замовлення алкогольних напоїв через Інтернет, повинні мати ліцензію на роздрібну торгівлю алкогольними напоями та не допускати доставку замовлених алкогольних напоїв особам, які не досягли 18-річного віку.

---

⁴³ LKOHOLIO KONTROLĖS ĮSTATYMAS 1995 m. balandžio 18 d. Nr. I-857. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.17752>

Виробництво, торгівля, зберігання, транспортування, ввезення, імпорт, реклама, споживання тютюнової сировини, тютюнових виробів і пов'язаних із ними виробів регламентовано Законом Литовської Республіки «Про контроль тютюну, тютюнових виробів та суміжних товарів»⁴⁴.

У Литві заборонено продаж тютюну, призначеного для вживання всередину, жування та нюхання, сигарет, сигарил поштучно; сигарет, якщо в одній пачці менше 20 одиниць; будь-яких тютюнових виробів та пов'язаних із ними виробів особам, які не досягли 18 років. У разі виникнення сумніву щодо досягнення особою віку 18 років, продавці тютюнових виробів та пов'язаних із ними виробів зобов'язані вимагати від особи, яка купує тютюнові вироби та пов'язані з ними вироби, документ, що підтверджує вік особи. Також заборонена купівля або отримання в інший спосіб тютюнових виробів, виробів, пов'язаних із ними, особам, які не досягли 18 років (стаття 14). Неповнолітнім також заборонено палити (використовувати) і мати електронні сигарети та заправки для електронних сигарет (стаття 16-1)⁴⁵.

Законодавством визначено обмеження щодо місць і способів роздрібною торгівлі. Зокрема, у Литві заборонено продавати тютюнові вироби, товари, пов'язані з тютюновими виробами: за допомогою торгових автоматів; за договорами дистанційної торгівлі, у тому числі внутрішньої та прикордонної дистанційної торгівлі; у магазинах, кіосках та в інших місцях роздрібною торгівлі, в яких частка товарів, призначених для дітей, становить 50 і більше відсотків роздрібного товарообігу; у фармацевтичних компаніях, закладах охорони здоров'я, освіти, культури, Інтернет-кафе (Інтернет-клубах тощо); для осіб до 18 років.

Заборонено: рекламу електронних сигарет, фіксовані знижки на тютюнові вироби, супутні товари; безоплатне поширення нових зразків тютюнових виробів; надавати покупцеві право на одержання подарунка чи аксесуара до тютюнових виробів; продавати тютюнові вироби, супутні вироби, пристрої, призначені для використання цих виробів, у комплекті з іншими товарами; надавати тютюнові вироби, супутні товари, пристрої, призначені для використання цих виробів, як призи; організовувати ігри, конкурси та лотереї, що заохочують до придбання таких товарів; виробляти та/або продавати іграшки, харчові продукти та інші товари, дизайн яких імітує тютюнові вироби; використання осіб віком до 18 років для придбання та/або стимулювання споживання тютюнових виробів, пристроїв, призначених для споживання цих виробів; оголошувати про зниження цін на тютюнові вироби, супутні товари, пристрої, призначені для споживання цих виробів (статті 17-1, 18)⁴⁶.

Кодексом Литовської Республіки про адміністративні правопорушення за придбання або іншу передачу алкогольних напоїв, тютюнових виробів та супутніх товарів неповнолітнім передбачено штраф у розмірі від 90 до 180 євро,

---

⁴⁴ TABAKO, TABAKO GAMINIŲ IR SU JAIS SUSIJUSIŲ GAMINIŲ KONTROLĖS: ĮSTATYMAS. 1995 m. gruodžio 20 d. Nr. I-1143. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.24500/asr>

⁴⁵ Там само.

⁴⁶ TABAKO, TABAKO GAMINIŲ IR SU JAIS SUSIJUSIŲ GAMINIŲ KONTROLĖS: ĮSTATYMAS. 1995 m. gruodžio 20 d. Nr. I-1143. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.24500/asr>

а у випадку повторного вчинення таких діянь – від 180 до 440 євро (статті 76, 77, 78)⁴⁷. За порушення порядку роздрібної торгівлі алкогольними напоями, тютюновими виробами й супутніми товарами може бути призначено штраф у розмірі від 30 до 1950 євро (статті 168, 170). Також передбачено адміністративну відповідальність за порушення вимог щодо позначення (маркування) та/або поширення публічної інформації, що негативно впливає на розвиток неповнолітніх, у тому числі у комп'ютерних іграх, радіо- та/або телепрограмах, окремих програмах, каталогах аудіовізуальних медіа-сервісів на замовлення. Штраф за такі діяння коливається від 300 до 1500 євро (стаття 79) Кодексу⁴⁸. Порушення законодавчих заборон та вимог щодо реклами алкогольних і тютюнових виробів є підставою накладення штрафу у розмірі від 150 до 3000 тисяч євро.

Латвія.

У Латвії Закон «Про обіг алкогольних напоїв»⁴⁹ встановлює умови та вимоги до продажу алкогольних напоїв, а Закон «Про обіг тютюнових виробів, виробів для куріння на травах, електронних пристроїв для паління та рідин для них»⁵⁰ – вимоги щодо продажу тютюнових виробів (у широкому розумінні).

Однією із заборон латвійського законодавця є продаж алкогольних напоїв і тютюнових виробів неповнолітнім (особам до 18 років). Зокрема, забороняється все, що стосується тютюнових виробів, сучасних електронних пристроїв для паління, алкогольних та енергетичних напоїв.

Кодекс Латвії про адміністративні правопорушення⁵¹ (стаття 155) встановлює адміністративну відповідальність постачальників і продавців послуг за продаж алкогольних напоїв і тютюнових виробів неповнолітнім. Продавця можуть оштрафувати на суму від 280 до 350 євро. На юридичну особу може бути накладено штраф у розмірі від 700 до 1400 євро.

Дозволяється роздрібна торгівля алкогольними напоями через вебсайт або мобільний додаток за таких умов:

- для торгівлі через конкретний вебсайт або мобільний додаток продавець повинен отримати спеціальний дозвіл (ліцензію) від Державної податкової служби;
- для здійснення покупок дозволені лише безготівкові платежі;
- продавець повинен буде підтвердити особу та вік покупця за допомогою засобів персональної ідентифікації;
- на вебсайті або в мобільному додатку мають бути розміщені інформація про спеціальний дозвіл (ліцензію), попередження про негативні

⁴⁷ ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO PATVIRTINIMO, ĮSIGALIOJIMO IR ĮGYVENDINIMO TVARKOS ĮSTATYMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS. 2015 m. birželio 25 d. Nr. XII-1869 URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b/asr>

⁴⁸ Там само.

⁴⁹ Alkoholisko dzērienu aprites likums. 22.04.2004. URL: <https://likumi.lv/ta/id/88009-alkoholisko-dzerienu-aprites-likums>

⁵⁰ Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrums aprites likums. 21.04.2016. URL: <https://likumi.lv/ta/id/282077>

⁵¹ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. 07.12.1984. URL: <https://likumi.lv/doc.php?id=89648>

наслідки вживання алкоголю, інформація про заборону придбання алкогольних напоїв неповнолітніми та інші обмеження;

- продавець також повинен дотримуватися інших вимог та обмежень, визначених законодавством, включаючи заборону продажу алкогольних напоїв неповнолітнім та заборону продажу алкогольних напоїв у період із 22:00 до 8:00.

З метою недопущення продажу алкогольних напоїв особам, які не досягли відповідного віку, необхідно здійснювати перевірку віку покупця двічі: при купівлі алкогольних напоїв та при їх отриманні. Під час купівлі перевірку віку особи повинен забезпечувати продавець, який може використовувати такі види ідентифікації покупця:

- кваліфікований або кваліфікований високозахищений засіб електронної ідентифікації (посвідчення особи або ID-картка, eSignature Mobile або інший кваліфікований засіб електронної ідентифікації, захищений електронний підпис);

- платіжні інструменти, що пропонуються банками, які дозволяють визначити особу та вік фізичної особи за допомогою відповідних технологічних систем (наприклад, «Countrymate» чи «Verify»). Цю функцію також може виконувати постачальник, наприклад, кур'єр, відповідальний за перевірку віку особи при доставці алкогольних напоїв, якщо для доставки використовуються кур'єрські послуги.

За продаж або доставку (відпуск) алкогольних напоїв особі, яка не досягла 18 років, накладається штраф на працівника юридичної особи – продавця, кур'єра або іншого постачальника – від п'ятдесяти шести до ста сорока штрафних одиниць і на юридичну особу – від ста сорока до тисячі чотирьохсот штрафних одиниць.

На відміну від алкогольних напоїв, забороняється продаж і купівля тютюнових виробів, електронних пристроїв для паління та заправних контейнерів за допомогою *дистанційного договору*, у тому числі за межами території держави-члена Європейського Союзу або території Європейського економічного простору (стаття 8 (2) Закону «Про обіг тютюнових виробів, виробів для куріння на травах, електронних пристроїв для паління та рідин для них»). За продаж або придбання тютюнових виробів, електронних курільних пристроїв або їх наповнювачів за допомогою дистанційного договору на фізичну особу накладається штраф від двадцяти до сорока двох штрафних одиниць, а з юридичної особи – від сорока до ста штрафних одиниць (100 – 600 євро).

На розгляді парламенту перебуває законопроект «Про внесення змін до закону «Про обіг тютюнових виробів, продуктів куріння на травах, електронних курільних пристроїв та рідин для них», яким пропонується підвищити віковий ценз на продаж усіх видів тютюнових виробів – не молодше 20 років⁵². Зміни також передбачають заборону продажу заміників тютюну в мережі Інтернет, обмеження їх спонсорства та реклами, у тому числі розміщення на видному місці в магазинах, надання інформації про наявність продукції лише за бажанням

⁵² URL: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/>; Nr: 48/Lp14 Grozījumi Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likumā 13.Saeimas likumprojekta Nr.867/Lp13. URL: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttocategory=48/Lp14>

покупця. За продаж товарів-замінників особам, які не досягли 20 років, передбачено застосування штрафу до працівника (продавця) юридичної особи від п'ятдесяти шести до ста сорока штрафних одиниць (від 280 до 700 євро), а до юридичної особи – від ста сорока до тисячі чотирьохсот двадцяти за штраф (від 700 до 7100 євро).

Естонія.

В Естонії діє спеціальний правовий акт – Закон про алкоголь⁵³, який передбачає особливі вимоги щодо поводження з алкоголем, обмеження на споживання алкогольних напоїв, організацію державного нагляду за дотриманням спеціальних вимог і обмежень.

Тютюнова продукція регулюється Законом про тютюн⁵⁴, який враховує вимоги Директиви 2014/40/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо гармонізації правових та адміністративних норм держав-членів щодо виробництва, презентації та продажу тютюну і супутніх виробів.

Неповнолітнім заборонено вживати алкогольні напої та володіти ними. Крім того, забороняється пропонувати або передавати алкогольні напої неповнолітнім. При передачі алкогольного напою той, хто його передає, зобов'язаний встановити вік отримувача на підставі документа, що посвідчує особу набувача. Якщо, наскільки відомо тому, хто передає, отримувач не є повнолітнім і не пред'являє документ, що посвідчує його особу, йому не можна передавати у володіння алкогольні напої. Неповнолітній не має права пересилати або отримувати алкогольні напої поштою (§ 46, § 47 Закону).

Роздрібна торгівля алкогольними напоями в місцях здійснення підприємницької діяльності дозволена з 10.00 до 22.00. Це обмеження не поширюється на місця торгівлі, розташовані в пасажирських зонах аеропортів, відкритих для міжнародного сполучення, а також на борту водних або повітряних суден, що використовуються для міжнародних перевезень пасажирів (§ 40 п. 11).

Згідно із Законом про тютюн неповнолітнім заборонено палити, вживати бездимні тютюнові вироби та вироби, що використовуються подібно до тютюнових виробів. Забороняється перебування неповнолітніх у кімнаті для куріння. Неповнолітнім забороняється купувати, володіти, отримувати тощо тютюновий виріб, виріб, призначений для вживання тютюнового виробу, виріб, що використовується подібно до тютюнового виробу, або його частини. Повнолітня особа не має права купувати, пропонувати або передавати неповнолітньому тютюновий виріб, виріб, призначений для вживання тютюнового виробу, виріб, що використовується подібно до тютюнового виробу, або його частини. Забороняється залучати неповнолітніх до робіт, пов'язаних із поводженням з тютюновим виробом, виробом, призначеним для вживання тютюнового виробу, виробом, що використовується подібно до тютюнового виробу, або його частинами.

---

⁵³ URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/524012019003/consolide>

⁵⁴ Tubakaseadus. Vastu võetud 04.05.2005.RT I 2005, 29, 210. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/127062018011>

Доставка тютюнових виробів або супутніх товарів до Естонії шляхом дистанційного продажу заборонена (§ 31-2 Закону про тютюн). Також законом встановлено відповідальність за: спокусу, погрозу або вплив на неповнолітнього з боку повнолітньої особи, щоб він почав чи збільшив вживання тютюнового виробу – штраф до 300 штрафних одиниць (§ 44); порушення вікових обмежень при поводженні з тютюновими виробами – штраф до 200 штрафних одиниць, для юридичної особи – до 30000 крон (§ 45) тощо.

В Естонії законодавчо дозволено продавати алкогольні напої і тютюнові вироби в Інтернеті (онлайн) фізичним особам (внутрішня дистанційна торгівля). Відповідно до § 40 (1) Закону про алкоголь роздрібна торгівля алкогольними напоями дозволяється шляхом електронної комерції через магазини або заклади громадського харчування, що належать суб'єкту господарювання, зазначеному в інформації, яка міститься в реєстрі господарської діяльності. Не існує інших спеціальних правил щодо роздрібною торгівлі алкогольними напоями за допомогою електронної комерції, описаних вище (§ 23), включаючи заходи щодо забезпечення дотримання заборони споживання алкогольних напоїв неповнолітніми (описані в § 47).

У разі вікового контролю вік одержувача посилки перевіряється на підставі посвідчення особи перед видачею посилки. Незалежно від способу передачі посилки (у тому числі через поштою), необхідно переконатися, що одержувач алкоголю, тютюну не є неповнолітнім. Щоб забезпечити це, продавці алкогольних напоїв, тютюнових виробів, які займаються електронною комерцією, використовують додаткову послугу ідентифікації за допомогою посвідчення особи для посилок, замовлених через поштою. Це означає, що посилка може бути отримана з поштою лише за наявності посвідчення особи, чий персональний ідентифікаційний код був надісланий відправником оператору поштою⁵⁵.

Отже, під час електронної торгівлі в Естонії використовується механізм контролю за віком. Наприклад, при купівлі алкогольних і тютюнових виробів покупець повинен бути ідентифікований за допомогою ідентифікаційної картки, а при отриманні посилки в Сервісі SmartPOST особа повинна ідентифікувати себе за допомогою ID-картки. Також є можливість уточнити вік кур'єру, який доставляє посилку. Перевірку віку застосовують, наприклад, eDrinks, Selver, Maxima та інші компанії, які пропонують алкогольні та тютюнові вироби в електронному магазині.

Порушення вимог щодо надання послуг із доставки алкогольних напоїв карається штрафом у розмірі до 200 штрафних одиниць. Те саме діяння, вчинене юридичною особою, карається штрафом до 30 000 крон (§ 66 Закону про алкоголь).

Аналогічно латвійській практиці, на розгляд парламенту в 2021 році внесено законопроект⁵⁶, метою якого є заборона внутрішньої дистанційної торгівлі та обмеження купівлі тютюнових виробів через Інтернет. Проте, він

⁵⁵ Запит ECPRD 4496. 2020 рік. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/552804>

⁵⁶ Закон про внесення змін до Закону про тютюн. 1.2-2/76. URL: <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/f9e48792-a069-481c-b7d1-92a77bdebb03#SbkdHHCS>

піддався критиці⁵⁷ як такий, що обмежує бізнес, водночас наявних механізмів боротьби із купівлею неповнолітніми тютюнових виробів у країні достатньо.

Висновки. Питання продажу алкогольних напоїв і тютюнових виробів через мережу Інтернет активізувалося із поширенням у світі пандемії COVID-19 з метою підтримки підприємців, які опинилися у кризовій ситуації. Європейські країни почали вносити зміни до спеціального законодавства щодо надання дозволу на такі онлайн операції за умови чіткого дотримання певних правил. Окрім досліджених країн, онлайн-продаж алкогольних напоїв і тютюнових виробів дозволено в Албанії, Боснії та Герцеговині й Чорногорії.

В усіх без виключення країнах існує законодавчо визначена заборона продажу алкогольних напоїв і тютюнових виробів неповнолітнім (зазвичай особам, молодшим 18 років (іноді 16 років)). Низка країн висуває таку заборону як умову Інтернет-торгівлі. Існують пропозиції, які демонструють тенденцію до збільшення віку особи, яка може замовляти алкоголь і тютюнові вироби через мережу Інтернет. Деякі країни протягом останніх двох років ухвалюють рішення (вносять законопроекти) про заборону внутрішнього дистанційного продажу тютюнових виробів.

Більшість країн встановлюють суворі процедури перевірки віку особи при онлайн замовленні і при доставці посилки (може бути вручена лише замовнику і лише при перевірці віку особи). Для цього розробляються спеціальні онлайн-сервіси перевірки віку та ідентифікатори особи.

Відповідальність за продаж алкоголю і тютюнових виробів неповнолітньому, зокрема й через мережу Інтернет, варіюється від штрафу (у доволі значних розмірах), обмеження, позбавлення волі (при кримінальному правопорушенні у виді доведення неповнолітнього до стану сп'яніння) до позбавлення ліцензії на здійснення господарської діяльності. Має місце градація розміру штрафу, що накладається на продавця – фізичну особу, кур'єра, який доставив заборонений продукт, не перевіривши вік особи, і юридичну особу – інтернет-магазин. Контролюючими органами є спеціальні служби, інспекції, комісії, офіцери.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.

При підготовці матеріалів використано інформацію із бази ECPRD. Відповідні матеріали не призначені для користування у власних наукових дослідженнях.

---

⁵⁷ URL: <https://www.e-kaubanduseliit.ee/>